

Мали, али техничар

Пише: Милош Васић

Петнаест година после муњевите али кратке метеорске славе, Драган Васиљковић из Перта, Аустралија, поново се нашао на новинским странама јер се хрватска власт сетила да им је за нешто крив. Није јасно шта то знају данас, а нису знали пре петнаест година, па тако цела ствар личи на политичку намештаљку за унутрашњу употребу. А капетан седи у аустралијском притвору...

“Ако вам кажем ко сам, мораћу да вас убијем... Али, не бојте се: нећу ни једно ни друго.” То је била прва реченица којом је “тајанствени официр”, “дух који хода”, “Обилић Српске Крајине”, “српски Че Гевара” дочекивао новинаре, а нарочито новинарке које су жмићкале од среће и слатке језе. Све то уз шармантан зубат осмех и флертовање. “А поред њега, као претећи црни мачак, његов верни ‘шкорпион’, казаће после једна од њих у неопевано љигавом и удворичком фељтону који се вукао недељама по “Вечерњим новостима”. Чувају га згодне рибе книнцуше које би живот дале за њега, а камоли дале њему; официр и центлмен, отмени љубавник који скупља као смрт; “метак га неће”, потврђено; јунак без мане и страха који својим људима неће наредити да учине ништа што он сам не би учинио; пилот који “долази с неба” Српству напаћеном у спас; “Лоренс од Балкана”. Једном речју, како се то данас каже – бренд сам по себи; тада се то звало феномен.

СТВАРАЊЕ МИТА: Капетан Драган био је – као бренд – најуспешнији маркетиншки потез Милошевићевог режима. Плаћеник? Таман посла! Српски патриота који је потегао чак из белог света и оставио јахте, авионе, пешчане плаже јужне хемисфере и уцвељене лепотице да спасава свој народ; о сопственом трошку притом, као што није пропуштао да истакне сваки пут кад је могао. Политички је био коректан до бола: гласа за СПО, али Слободана Милошевића поштује; вишепартијски демократа у најбољој англосаксонској традицији, али тужан над српском разједињеношћу и странчарењем; хуманиста, али савршено ефикасан у “неутралисању” непријатеља (стално је истицао да је против убијања; он “неутралише”; војнички гледано – разумна тврдња). Као противник “страначких војски” мрзео је Шешеља, прекоревао Аркана и уверавао Вука Драшковића, одржавајући с њима неопходне односе. Стално је истицао важност ЈНА, али је њене официре презирао као затуцане догматике и будале – са добрим разлозима, уосталом. Све у свему – личност идеална у датом тренутку: оличење патриотизма, јунаштва, скромности и пожртвовања, харизматичан, шармантан, топао, мужеван и – бескрајно талентован за маркетинг.

У невероватно кратком времену од месец-два постао је од тамо неког белосветског плаћеника легенда која хода, страх и трепет душмана наших, нада и узданица српске нејачи васколике.

Жарко Требејшанин писао је у тадашњој "Борби" Сташе Маринковића учене есеје о стварању модерног мита, а Србобран Бранковић полемисао је с њим, покушавајући да му објасни како митови ипак настају мало дуже од месец-два, а да је "мит о капетану Драгану" вештачки створен. Правиле су се мајице, објављивали стрипови, испредале легенде и мрчиле гусле, а капетан је кроз све то пловио самоуверено, елегантно и надасве отмено, све док врло ускоро није страдао – иронијом судбине не од душманске руке, него са властите памети: мислио је да има посла са рационалним људима и политичарима. Али, идемо редом. Човек који би морао да вас убије ако вам каже своје име води се код аустралијских власти у кривичној евиденцији за малолетнике као Драган Васиљковић који је променио име у Даниел Снедден, рођен у Београду, дошао у Аустралију са родитељима и натурализован тамо. Почетком седамдесетих бива хапшен и условно осуђен за поседовање и трговање краденом робом. Ускоро, и даље малолетник (млађи од 21 године, то јест) бива оптужен за вођење "приградских агенција за пратњу", то јест за држање ланца проститутки, укратко. Овога пута судија га је суочио са понудом која се не одбија: или затвор – или да се добровољно јави у војску. Аустралијска војска није хтела да коментарише даљи ток догађаја, али је "Време" тада, у пролеће 1991, преко колега новинара дознало да је Драган Васиљковић, већ тада Даниел Снедден, ступио у Први краљевски Викторијин пук у Мелбурну и тамо завршио школу резервних официра. Реч је о елитној јединици аустралијске војске и јако доброј школи.

ИСПРАВАН СТАВ: Касније ће се Драган Васиљковић бавити инструктажом (за то је посебно талентован) по земљама у којима се цени британска војна школа мишљења: пре свега и извесно по разним заливским емиратима. Он је помињао Вијетнам, али се временски не слаже: 1975. још је био у Аустралији; помињао је Јужну Африку, Анголу и неке афричке земље; могуће, чак вероватно. Као човек паметан (то му се никако не може оспорити), зарадио је неке паре и крајем осамдесетих почео да се осврће по Европи за неким zgodним послом. Покушао је са неком Мики Маус чартер компанијом и малим авионима; па са једрилицама по Средоземљу. Ишло је како-тако. Онда се, каже, 1987. појавио у Бару у једрилици и дошао на иначе сасвим добру идеју да тамо направи марину. Ишло је тешко, па је долазио поново наредне године, али је и даље ишло тешко. У једном од тих боравака локални шеф полиције морао је да га задржи неко време због неке провере јахте на којој је био, па је – као сваки добар полицајац – фотокопирао и његов пасош, за сваки случај. По тој фотокопији је "Време" касније било у стању да открије идентитет човека који би морао да нас убије ако откријемо ко је. Капетан Драган је ту нашу демистификацију дочекао господски, са осмехом и честитањем.

Као човек интелегентан, Васиљковић-Снедден је мотајући се по Црногорском приморју 1990. схватио да се на хоризонту указује прилика и за њега.

Сасвим је извесно да је тада ступио у везу са Државном безбедношћу МУП-а Србије и понудио своје услуге у тренутној кризи и будућем рату. Не зна се преко кога, али је сам признао да је имао "добре односе са неким министрима Владе Србије"; са бар два министра сигурно – Радмилом Богдановићем и Томиславом Симовићем (тада министром одбране Србије; и то смо имали). Тај Симовић је, јадник, тада веровао да ће Србија стећи сопствену војску, па је то Драгану било занимљиво; Чича Радмило је знао боље. Почео је Драгана да пласира по Београду, у праве кругове: код Брацике Кертеса, код Бране Црнчевића, код Јовице и Френкија. Драгану није много требало да схвати о чему је реч и да заузме исправан став. За сваки случај, капетан је ставио ногу у

врата и код опозиције: био је један од оснивача првобитног београдског одбора СПО-а, уз Дејана Лучића, Александра Павића и неког др Прице, рођака Момчила Ђујића (Павић и Прица су били емигранти у САД). Томица Симовић убрзо је смењен, а заменио га је Марко Неговановић који се са Драганом много боље разумео. У блиски контакт са онима који ће касније постати "црвене беретке" капетан Драган ступио је убрзо; Жика Ивановић Црногорац био му је десна рука од почетка, као и још неки; Френки је бдео над тим подухватом дискретно, али стално.

СУКОБИ И РАСКОЛИ: Драган је предложио сасвим логичан план: центар за обуку који би он водио у Книну или већ тамо. Купљено сместа. Док си рек'о "Миле Мартић", центар за обуку у Голубићу код Книна био је додељен капетану Драгану и убрзана обука је почела. Са њим су били Павић, Прица и Лучић, али је Лучић ускоро испао из игре. Државна безбедност је, преко Миле Мартића, остала у игри. Маркетинг није каснио: појављује се згодно сковани термин "Книнце", а режимска и удворичка штампа почиње да развија пројект "Капетан Драган".

Поштедећемо читаоца детаља тог пројекта, од стрипова за децу до натприродних парапсихолошких, астролошких и других окултних разматрања те изванредне појаве. Брана Црнчевић уручује велике кесе пуне пара капетану Драгану приликом његових боравака у Београду. Капетан се појављује у друштву Кларе Мандић и уопште "националних раденика", али пази какве звуке пушта: упозорава на недостатак пара за Крајину, али и на злоупотребе и проневере; упозорава и на екстремисте и на опасност од ратних злочина. Има га по телевизијама и новинама, домаћим и страним; хрве се са међедима пред камерама и неуморно подсећа на част, ратно право, хуманизам и Женевске конвенције. "Рат је посао за професионалне војнике", каже он у једном разговору са новинарима "Времена". "Ако је мотив наоружаног народа страх, онда имате масовно дезертирање, као под Вуковаром; ако је мотив мржња, онда имате масакре и масовне злочине."

Пошто је обучио своје људе у Голубићу колико је требало, Драган креће у борбе. Прва озбиљнија акција је Глина, када заузима град вештим маневром, али долази у сукоб са ЈНА коју оптужује да је крива за губитак два његова човека. Било је ту разних акција, али су све биле на тактичком нивоу, крпљење рупа и интервенције на критичним тачкама. Приликом костајничке операције долази у први озбиљан сукоб са тадашњим вођством Крајине. Наиме, локална паравојна фукара искористила је хрватске становнике села Струга као живи штит у некој борби, па је део погинуо; кад су изгубили два борца у борби, упали су у болницу у Двору на Уни и поклали хрватске рањенике, цивиле из Струге, на начин од кога су официри ЈНА повраћали. "Сместа сам отишао тамо и похапсио петнаестак њих. Имао сам намеру да сутра организујем преки суд и све да их пострељам, али је онда хеликоптером долетео Миле Мартић и све их пустио", испричао је капетан Драган новинарима "Времена" касније. Са Миланом Бабићем такође се сукобио ускоро: први повод био је Бабићев екстремизам, али и кадровска политика, јер је Бабић сменио способног команданта одбране Баније, Вајагића, а поставио доктора гинеколога из Глине Душана Јовића, већ сумњивог на ратне злочине. Прави разлог наглог пада утицаја Драгана Васиљковића

у Крајини и код Милошевићевог режима, међутим, нису били ратни злочини и глупава политика (мада су играли улогу), него стратешки приступ. Изгледа да су два другачија разлога била значајнија: превелика популарност и неразумевање стратегије Београда у Хрватској.

Као школован официр и разуман човек, Драган је после успеха у Крајини 1991., негде у септембру, сматрао да је сада тренутак да се крене у преговоре са Хрватском са позиција јаким и потенцијално надмоћним, пре него што се Хрватска наоружа и среди, овако ослабљена у Славонији. Био је близак идеји неке јаке аутономије (данас бисмо рекли 3-4) и изнуђених озбиљних гаранција од Загреба. Милан Бабић га је одрезао без речи, а Миле Мартић га није заштитио, јер је стратегија Београда била другачија – интернационализовати Крајину и препустити је краткој и трагичној судбини, како је то лепо објаснио Бора Јовић. Популарност капетана Драгана почела је нагло да пада новембра 1991., чим је истиснут из Крајине и чим је изгубио медијску подршку. Блισταва каријера била је заиста метеорска: заблистао је јула, а угаснуо новембра. Изгледа да је разбеснео многе пуком популарношћу: у лето 1991. Крајина је значила Драган, а не Бабић или Мартић; или Милошевић.

Нервозан и љут, Драган Васиљковић враћа се у Београд и покреће нову маркетиншку кампању, свестан да против Милошевића не може. Грди Бабића и Шешеља; нуди се за Славонију, чак за Косово и Санџак, где је још ред и мир. Било је покушаја да му се у близини Бора оснује нови камп за обуку српских бораца, али од тога није било ништа. Оснива фонд за удовице и сирочад, поново се зближава са СПО-ом. Популарност пада и даље, јер се – како је то тада објашњавао Србобран Бранковић – од њега очекивало нешто друго (превише, казаћемо), а не добротворни рад.

У међувремену и за највеће своје славе, капетан јесте мало мувао и трговао, варајући глупе војнике и удбаше и продајући им застарелу шпијунску електронику за лепе паре, али је јако добро пазио да Фонд капетана Драгана остане чист. Нико још није пронашао ниједан погрешан динар у вези са Фондом. Кад је почео рат у Босни и Херцеговини, Драган је у неколико наврата одлазио тамо у извиђање, али се није задржао, нити одазвао позивима да се придружи Караџићу и Младићу. У једном разговору са новинарима "Времена" 1995. о том рату је говорио са гађењем; помињао је са ужасом Сарајево и Сребреницу, а онда је додао: "То ме баца у депресију! Нећу да знам о томе, толико сам времена провео тамо извлачећи муслимане испод српског ножа."

ЗАТВАРАЊЕ ПОГЛАВЉА: Време до 2000. провео је у близини СПО-а и Студија Б, бавећи се Фондом и путујући околу. Покушао је да уведе голф као нови спорт у Срба, али га нешто није ишло. Током рата 1999. његови момци и девојке око Фонда наводно су се били истакли компјутерским хакерисањем у корист Србије. Током преврата од 5. октобра био је од кључног значаја у спасавању и преузимању Студија Б, али је пазио да се не сврстава – осим против Милошевића. Кад су му пропали сви покушаји са пословима овде, па и голф, вратио се у Аустралију прилично разочаран; рекло би се да је то поглавље живота било завршено.

Е, онда се неко у Шибенику сетио да Драгана Васиљковића оптужи за ратне злочине у Хрватској, баш некако усред домољубне нервозе због тога што је у Шпанији ухапшен Анте Готовина, скоро пуних петнаест година од самих догађаја. Хрватске су власти послале захтев за хапшење у

Аустралију и Даниел Снедден је допао обавезног притвора од 60 дана за такве случајеве; толики је и рок Хрватској да достави доказе о којима ће аустралијски суд одлучити. Хрватска га тужи за два дела злостављања ратних заробљеника и за злочин против цивилног становништва.

Занимљиво је да се Драган Даниел Васиљковић Снедден појавио и у Хагу као сведок у суђењу Милошевићу, али да Хрватска није осетила потребу да га тада тужи нити је Тужилаштво имало нешто против њега. Осим тога, испало је да су Хрвати у једном тренутку тужили неког Драгана Васиљевића из Бијељине, па су га помешали са Васиљковићем, што је била уобичајена брука. Шибенско тужилаштво сада тужи Драгана Васиљковића за глинску операцију, што ће тешко проћи: није било цивилних жртава, осим новинара Егона Скотланда, за кога је Бундескриминаламт из Визбадена доказао да је погинуо од залуталог метка који је испалила хрватска страна; осим тога, то је дело оружане побуне за које се примењује Закон о опросту.

Васиљковића терете и за два случаја злостављања ратних заробљеника, јуна и августа 1991., у книнској тврђави и за исто дело фебруара 1993. у Брушкој код Бенковца. За тај други случај не знамо; први случај, книнска тврђава, чини се невероватним. Наиме, "Вјесник" од 15. августа 1991. донео је репортажу свог дописника из Шибеника Јадранке Клисовић, о размени заробљеника између Книна и Хрватске, у којој се наводе изјаве размењених хрватских војника и полицајаца (њих 52) који су били затворени у книнској тврђави. Сви су се жалили на малтретирања и мучења, нељудски третман и истицали главне актере. Међутим, у репортажи стоји и следеће: "Заробљеници памте и капетана Драгана за којег кажу да је посебно уживао гледајући видео-казете о вијетнамском рату. За њега проналазе лијепе ријечи, јер их у његову присуству нитко није смио тући, а неколико пута чак их је понудио пивом и цигаретама." Подсећамо да је та репортажа изашла половином августа 1991. у "Вјеснику", у време када објављивање таквих прича, па макар и из уста управо размењених ратних заробљеника, није било у Хрватској баш пожељно.

Разумни људи у хрватској јавности и медијима већ су изразили резерве у погледу доказивости тих на брзину склепаних оптужби. Постоје за такве резерве три разлога: није својствено човеку (да му је било својствено, већ би се било дознало); превише се закаснило (не види се до којих је нових сазнања тужилаштво дошло у међувремену); много је згодно пало политички (због фрке око Анте Готовине). Драган Васиљковић јесте био неуобичајено за себе дрзак и безобразан у преписци са хрватском министрицом правосуђа Весном Шкаре-Ожболт протеклих месеци; иначе је много финији и отменији, али – шта би то значило? Тешко да је доказ кривице. Треба сачекати да аустралијски суд добије и размотри доказни материјал. Ако доказа има, судиће му тамо – или у Хагу, ако Хаг то буде занимало. Ако не буде доказа, Даниел Снедден ће да узме лепе паре аустралијској држави за тих шездесет дана притвора.

За то време, на једном звездарском зиду полако бледи графит "Ево га капетан Драган".